

PEDAGOGY

Із досвіду використання елементів навчальної платформи Moodle при викладанні творчо-практичних дисциплін

О. В. Антонова

Національний університет харчових технологій
Corresponding author. E-mail: antonova.olga.edu@gmail.com

Paper received 06.04.18; Accepted for publication 10.14.18.

<http://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-163VI67-01>

Анотація: Стаття присвячена окресленню специфіки дистанційного викладання у вищому навчальному закладі дисциплін творчо-практичного спрямування. Розглянуто особливості застосування дидактичних елементів курсу на платформі Moodle на прикладі курсу “Журналістський фах (Фотожурналістика)”, що був розміщений на сайті дистанційного навчання Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Приділено увагу пошукові дидактичних прийомів і форм, з огляду на мету й предмет дисципліни, а також технічні можливості для здійснення комунікації.

Ключові слова: дистанційна освіта, дисципліна творчо-практичного спрямування, платформа дистанційного навчання.

Вступ. Дистанційне навчання в умовах сучасного глобалізованого та діджиталізованого інформаційного простору стає потужним конкурентом традиційних форм освіти. Завдяки своїй гнучкості, ґрунтуванні на здобутках розвитку інформаційно-комунікаційних систем, мобільності й демократичному доступі до джерел інформації сучасні дистанційні освітні курси, пропонувані вищими навчальними закладами, стрімко нарощують кількість слухачів і прихильників. Попит на таку форму навчання зумовлюють вже самі типові риси навчальної діяльності сучасного індивіда, зокрема “прагнення до економії зусиль, комфорту та швидкого доступу до ресурсів, бажання отримати інформацію чи послуги «тут і зараз»” [7, с. 14], що їх відзначають дослідники.

Дистанційна освіта, що “дає можливість створення систем масового неперервного навчання та самоосвіти” [3, с. 147], забезпечує демократичність та доступність освітніх ресурсів незалежно від географічних та соціальних особливостей, надаючи можливість реалізувати кожному конституційне право на освіту.

Розвиток дистанційного навчання в Україні отримав потужний поштовх через військові дії на Сході країни, що розпочались 2014 року. Низка провідних вузів регіону через неможливість здійснення освітньої діяльності в умовах військового конфлікту була змушена вдатись до дистанційного навчання (як тимчасового варіанту в перехідний період евакуації, так і на постійній основі).

Так, у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка у 2014 році виникла нагальна потреба переорієнтування переважної більшості освітніх дисциплін на дистанційну форму викладання. ЛНУ імені Тараса Шевченка було вимушено евакуйовано з м. Луганська до м. Старобільськ, тому дистанційне навчання стало єдиною можливою формою організації навчального процесу для низки спеціальностей. Педагогічний колектив вищого навчального закладу мав швидко адаптувати існуючі методичні напрацювання з викладання до специфіки комп'ютеризованого навчального процесу в дистанційній формі.

Короткий огляд публікацій за темою. Специфіці методичної організації освіти присвятили дослідження вітчизняні та закордонні науковці: Бел Р., Борисовська

Ю., Кіган Д., Козлова О., Кухаренко В., Лисенко О., Моїсєєва М., Олійник В., Полат Є., Рибалко О., Сиротенко Н., Смірнова-Трибульська Є., Стефаненко П. та ін. Однак дистанційне викладання у вищих навчальних закладах курсів, що мають творчо-практичне спрямування, та пошук оптимальних навчально-методичних стратегій формування творчої компетенції студентів засобами спеціалізованих навчальних платформ потребують подальшого ґрунтовного дослідження.

Мета нашої розвідки – окреслити специфіку використання платформи Moodle при дистанційному викладанні дисциплін творчо-практичного спрямування студентам гуманітарних спеціальностей (на прикладі курсу “Журналістський фах (Фотожурналістика)” для студентів спеціальності “Журналістика” та магістрантів спеціальності “Медіакомунікації”).

Об'єктом дослідження виступає курс “Журналістський фах (Фотожурналістика)”, що був розміщений на сайті дистанційного навчання Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Предметом стали особливості дистанційного викладання фотожурналістики для студентів спеціальності “Журналістика” та “Медіакомунікації”.

Матеріали і методи. Під час пошуків оптимальної стратегії для дистанційного викладання курсу “Журналістський фах (Фотожурналістика)” для студентів спеціальності “Журналістика” та магістрантів спеціальності “Медіакомунікації” нами були використані такі методи та прийоми, як аналіз наукової навчально-методичної літератури, програм, навчальних посібників і методичних рекомендацій, існуючих програмних засобів та платформ для дистанційного навчання; спостереження за навчальним процесом у вищих педагогічних навчальних закладах; апробація обраної методики, статистичні підрахунки та опитування учасників навчального процесу тощо.

Результати дослідження. При переведенні у дистанційний формат курсів творчо-практичного спрямування виникла потреба їх значних трансформацій та пошуку оптимальних освітніх ресурсів для реалізації їх навчальної мети. Нагальним завданням став вибір тих елементів та педагогічних методів і прийомів, можливих у дистанційній формі, що б дозволили максимально

зберегти безпосередній контакт викладача зі студентами. Цей контакт у викладанні творчо-практичних дисциплін має особливе значення для успішного оволодіння навчальним матеріалом. Тому на викладача, що виступав і тьютором, як на “наставника-консультанта, який повинен координувати пізнавальний процес” [2] було покладено пошук оптимальних форм комунікації через інтернет.

Також при переведенні освітнього процесу в дистанційну форму виникла потреба приділити більше уваги мотивації студентів та психологічному комфорту навчального процесу. Відсутність щоденного спілкування не тільки з викладачем, а й з одногрупниками, загальна тривожна атмосфера, спричинена воєнними діями у Луганській та Донецькій областях — усе це позначилось на психологічному стані студентів та потребувало уваги з боку викладача.

У методичних пошуках ми виходили з того постулату, що дистанційне навчання з метою забезпечення оптимальних результатів освітньої діяльності передбачає використання спеціалізованої платформи дистанційного навчання, тобто „програмного забезпечення, призначеного для організації дистанційної інтернет-освіти, що дозволяє автоматизувати процес створення і отримання знань у системі дистанційного навчання” [5, с. 9]. Серед тих вимог, які висуваються до освітнього середовища для дистанційного навчання, насамперед є можливість гарантування “рівноправної присутності в мережі всіх учасників навчального процесу (викладача, учня, навчального закладу)” [6]. Також украй важливими для нас були доступний інтерфейс та можливість розміщати спеціалізовані електронні навчально-методичні комплекси з функціями оперативного редагування і перевірки матеріалів.

Вибір оптимальної для дистанційного навчання платформи є вкрай важливим, оскільки “для студентів, що навчаються дистанційно та мають змогу працювати з комп'ютерними засобами, крива навчання може бути занадто крутою... Оскільки більшість з них навчаються асинхронно, вони відчують себе ізольованими... для організації своєї діяльності у цьому новому світі” [9, 364].

У ЛНУ імені Тараса Шевченка використовується платформа з відкритим кодом Moodle, яка є лідером в Україні за кількістю використань у навчальних закладах [7]. Це “відкрите джерело, побудоване на міцній освітній філософії, має величезну спільноту, яка підтримує та розвиває її. Вона конкурує з великими комерційними системами за набором функцій і легко розширює їх набір” [8, 4].

Однак ми усвідомлювали, що при викладанні дисципліни творчо-практичного спрямування використання платформи Moodle має набути певної специфіки.

При адаптації до дистанційного викладання дисципліни “Журналістський фах (фотожурналістика)” довелося здійснити пошук оптимального рішення для кількох нагальних проблем. При вивченні фотожурналістики на перший план виходить необхідність не лише донести теоретичні відомості до студентів, а насамперед сформувані в них практичні навички створення якісних творчих матеріалів, розвинути креативне мислення, сприяти їх естетичному розвитку. Тож головною проблемою стала відсутність

безпосереднього контакту в парі “студент-викладач” при напрацюванні навичок володіння спеціальною фототехнікою у різноманітних світлових умовах зйомки, яку було неможливо забезпечити засобами платформи дистанційного навчання. Постійна взаємодія студентів із викладачем необхідна з огляду на той факт, що при оволодінні дисципліною на кшталт “Фотожурналістики” чи “Журналістського фаху” нагальною є потреба в такому методі навчання, як наслідування, оскільки студент має орієнтуватись на продемонстровані уміння викладача і, повторюючи дії педагога, формує свої власні навички. Тож при переведенні на дистанційну форму навчального курсу, завдяки якому студенти мають набути практичного досвіду створення фотозображень різних жанрів, ми мали знайти оптимальні форми передачі практичного досвіду від педагога до студента засобами дистанційного навчання. Особливо це стосується проведення практичних занять, які спиралися на відпрацювання конкретних умінь та навичок володіння фотоапаратурою.

Також необхідно було врахувати загальні умови навчання, в яких опинилися студенти й викладачі евакуйованого Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, що накладало специфічні вимоги на використання освітніх елементів, у тому числі суто технічні. Труднощі становили технічні обмеження окремих студентів, що опинилися без змоги користування якісною фототехнікою та стабільним інтернет-зв'язком. Необхідність врахування цього факту теж вплинула на вибір оптимальних дидактичних форм навчання, пропонованих Moodle.

У викладанні творчо-практичного курсу “Журналістський фах (фотожурналістика)” згідно з рекомендаціями відділу управління якістю планування навчального процесу нами були використані такі базові елементи курсу, як “Лекція”, “Завдання”, “Форум”, “Тест”, “Глосарій”.

Елемент “Лекція” видався оптимальним для донесення теоретичних відомостей про історичний розвиток фотожурналістики, умови зйомки, будову фотоапарату, закони композиційної організації кадру та сучасні жанри фотожурналістики, що є основними змістовими складовими курсу. Однак тексти лекцій потребували адаптації для розміщення в електронному вигляді на сайті. Ми намагались дотримати баланс між текстовою та ілюстративною частинами лекцій, щоб, з одного боку, зробити їх максимально зрозумілими й унаочненими, а з іншого – забезпечити їхню технічну доступність. Оскільки значна частина студентів у 2014-2015 навчальному році мала періодичні проблеми з якістю інтернет-зв'язку та доступом до потужних комп'ютерів, дехто міг відкривати сайт дистанційного навчання лише з мобільного телефону, то лекції мали бути змістовними, але якомога менш об'ємними, не потребувати значних обсягів трафіку та частого оновлення сторінки. Тож лекції з окремих тем, що з огляду на особливості предмету містили значну кількість ілюстрацій, супроводжувалися елементом “Файл” із завантаженням у форматі .ppt (презентація) чи .pdf (текст лекції із зображеннями). Це давало змогу тим студентам, у кого був нестабільний інтернет-зв'язок чи обмеження трафіку, завантажити ілюстративний матеріал окремим файлом й не залежати від якості інтернет-з'єднання при опрацюванні матеріалу онлайн.

З огляду на ці ж обставини нам довелося відмовитися від використання глогів у якості постійного ілюстративного елемента до кожної теми. У навчальному курсі “Журналістський фах (Фотожурналістика) ми використали лише два глоги (у вигляді інтерактивних плакатів) й одне коміксове зображення, оскільки вони є більш залежними від технічних ресурсів, наявних у студентів. Хоча наш особистий досвід показав, що використання інтерактивних плакатів у курсах на платформі Moodle значно поліпшує сприйняття навчального матеріалу студентами, допомагає їм узагальнити і систематизувати інформацію та стимулює бажання ознайомитися із навчальним матеріалом.

Елемент “Завдання” використовувався нами для організації практичної діяльності студентів під час вивчення дисципліни “Журналістський фах (фотожурналістика)”. За допомогою цього елемента платформи Moodle вдалося успішно здійснити вивчення особливостей налаштувань фотоапарату для фотозйомки при денному освітленні та побудови кадру згідно із законами композиції. Ми враховували потребу дотримання вимог безпеки окремих студентів, що перебували на території, не підконтрольній Україні, де небезпечно було вести фотозйомку на вулиці. Також опинившись в умовах дистанційного навчання із розділенням у просторі й часі, викладач не мав змоги контролювати діяльність студента одразу під час виконання ним практичного завдання, щоб здійснити швидко оцінку світлових умов фотозйомки та корекцію налаштувань експозиції в процесі фотозйомки. Тож проблематично було повторити кадр з виправленими налаштуваннями зі збереженням вихідних умов. Вибір елемента “Завдання” зумовлений був такими його перевагами, як можливість чітко визначити за допомогою ресурсів освітньої платформи термін подання практичної роботи студентом на перевірку, а також надати максимально вичерпні коментарі й аналіз виконаного завдання кожному студентові. Тож з огляду на це елемент “Завдання” дистанційного навчального курсу на платформі Moodle виявився найоптимальнішим, бо дозволяв кожному студентові надіслати відзняті вдома кадри та отримати згодом відповідь викладача з аналізом недоліків та переваг фотозображення. Висновки щодо того, які налаштування фотоапарату потрібно було використовувати під час зйомки, студент мав зробити самостійно після наданих коментарів викладача.

Однак творчо-практичний характер дисципліни “Журналістський фах (Фотожурналістика)” гостро вимагав організації безпосереднього контакту зі студентами в реальному часі. З цією метою нами було використано можливість навчального елемента платформи Moodle “Форум”. Його застосування дозволило організувати воркшоп з фотозйомки зі штучним освітленням (тему було обрано з огляду на більшу стабільність зйомки та контрольованість світлових умов). У межах воркшопу кожен студент на форумі в системі Moodle описував створені ним світлові умови та обрані налаштування наявної фототехніки й оприлюднював створені у такий спосіб фотознімки. Отримавши відгуки викладача та інших студентів, він мав змогу аргументувати доцільність свого рішення чи перезняти фото.

Елемент “Тест” застосовувався нами при проведенні модульного контролю. Складність реалізації модульного контролю як об'єктивної перевірки набутих студентами знань і навичок також зумовлювалась відсутністю можливості безпосереднього спілкування. При дистанційному проведенні модульного контролю неможливо бути певним, що на запитання тесту студент відповідає без сторонньої допомоги та використання ресурсів мережі Інтернет чи довідкової літератури, на чому неодноразово наголошували дослідники [4]. Однак ми постарались оптимізувати ці слабкі місця використання елемента “Тест” в якості модульної контрольної роботи, запровадивши лише одноразову можливість проходження тесту, часові обмеження на здійснення цієї спроби та створивши банк запитань, що здебільшого передбачають конкретну творчу задачу, яка потребує обміркування, а не відповіді, знайденої через інтернет-пошуковик. Такі ж переваги тестової методики контролю знань, як точність, об'єктивність, швидкий і однозначний результат, зробили використання елемента Moodle “Тест” найбільш зручним для цього.

З метою створення сприятливої психологічної атмосфери під час вивчення курсу ми спробували використати нестандартні форми колективної студентської роботи, спираючись на ресурси платформи Moodle. Так, для підвищення зацікавленості у дисципліні та активізації творчої та пошукової діяльності студентів було запропоновано ігрову форму веб-квесту, реалізованої на основі елемента дистанційного навчання “Вікі”. Ігрові методи навчання особливо доцільні в дистанційному освітньому процесі, оскільки, як слушно відзначала О. Гончар, “спілкування з комп'ютером, яке є значно менше емоційним, ніж спілкування з викладачем в аудиторії, стає причиною виникнення емоційно-психічного дискомфорту, психологічного стресу” [1, с. 62]. Тож веб-квест у формі гри за мотивами одного з популярних серед студентів літературних творів, за результатами якого учасники мали створити серію колективних дописів у “Вікі”, мав сприяти зацікавленню у навчальному матеріалі, а також дав змогу консолідувати територіально розокремлених одногрупників, налагодити дружнє спілкування й зв'язки між ними.

Як відзначають науковці, “люди вчать найкраще, коли вони беруть участь у соціальному процесі конструювання знань через акт побудови артефакту для інших... Процес переговорів про зміст та використання спільних артефактів – це процес побудови знань” [8, с. 4-5]. Інтерактивна природа елемента дистанційної платформи Moodle “Вікі”, що дублює за способом організації інформації відому інтернет-енциклопедію “Вікіпедія”, дозволила орієнтувати студентів не на репродуктивні відтворення набутих в межах курсу знань, а спонукати їх до самостійного пошуку, аналізу й узагальнення зібраної інформації. Підвищили емоційну залученість у процес навчання й потреба у постійній взаємодії зі своїми одногрупниками під час виконання завдання, обмін інформацією із гравцями-учасниками інших команд та перехід від пасивного сприйняття інформації до активного її творення. Зазначимо, що при очному навчанні веб-квест не застосовувався, тож переведення дисципліни у формат дистанційного опрацювання розширило арсенал методичних прийомів і технік.

Елемент дистанційної платформи Moodle “Глосарій” дав змогу в межах вивчення курсу “Журналістський фах (Фотожурналістика)” ще раз перевірити якість опрацювання студентами навчального матеріалу. Його застосування передбачало, що кожен студент має додати у загальний глосарій три нові терміни з кожної теми. Така форма роботи довела свою ефективність – по-перше, стимулювала студентів глибше зануритися в тему, оскільки поверхова опрацювання матеріалу не давало б змоги додати до спільного глосарію оригінальні поняття, ще не внесені одногрупниками. По-друге, спонукала студентів не відкладати виконання завдання на останній момент, оскільки чим ближче до закінчення терміну опрацювання теми, тим важче поповнити глосарій без повторень уже існуючих дефініцій. Відзначимо, що серед студентів виникла свого роду конкуренція й “дух змагання”, тож вони намагались знай-

ти цікаві терміни та надати якомога повніше їх тлумачення.

Висновки. Отже, при дистанційному викладанні дисциплін творчо-практичного характеру, зокрема фотожурналістики, ресурси платформи дистанційного навчання Moodle дозволяють використовувати як традиційні методичні форми роботи зі студентами, так й інтерактивні, ігрові технології (зокрема, веб-квести, глоси). Урахування при адаптації до дистанційного навчання таких особливостей творчо-практичних дисциплін, як потреба в безпосередньому контакті викладача й студента, орієнтація на формування практичних навичок володіння технікою та естетичного мислення дозволили дібрати оптимальні елементи дистанційної платформи Moodle та забезпечити ефективність і психологічну комфортність дистанційного навчання для всіх студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар О. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в умовах дистанційної освіти // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2012. – Ч. 1. – С. 58 – 65.
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г.Кременем 20 грудня 2000р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
3. Кузьмінська О.Г. Розвивальне дистанційне навчання: проектування та досвід впровадження // Актуальні проблеми психології: психологічна теорія і технологія навчання. – К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2009.–Т.8.– Вип.6. – С. 146 – 156.
4. Манич Н. Є. Тестові завдання як форма модульного контролю в дистанційному навчанні (на прикладі дисципліни „основи реклами та зв'язки з громадськістю”) // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 13 (272), Ч. III. – С. 203 – 212.
5. Осадчий В. В. Система дистанційного навчання університету // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. – 2010. – № 5. – С. 7 – 16.
6. Сисоєва С. Дистанційне навчання: проблема творчого розвитку учнів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jm/soc_gum/npo/2004_1/Sysoeva.pdf
7. Тараненко, Г. Г. Розвиток дистанційної освіти у вищій школі // Інформаційна культура в сучасному світі : матеріали наук. семінару / за ред. С. О. Гуткевич, Л. А. Андросюк. – К. : НТУУ «КПІ», 2014. – Вип. 5, Ч. 1. – С. 14 – 18.
8. Cole J., Foster N. Using Moodle: Teaching with the Popular Open Source Course Management System. – “O'Reilly Media, Inc.”, 2008. – 282 p.
9. Dufresne A. Interface design for Distant Education: Experimenting Different Environments // EDICT'2000 International conference on information a communication technologies for education. – Vienne, Austria, 2000. – P. 363 – 372.

REFERENCES

1. Honchar O. Pedagogical interaction of educational process participants in the conditions of distant learning // Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu, 2012. P. 1. P. 58 – 65 (in Ukrainian).
2. Conception of distant education development in Ukraine (affirmed by the Resolution of MES of Ukraine by V. H. Kremen on 20th of December 2000) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (in Ukrainian).
3. Kuzminska O. H. Developing distant learning: projecting and experience of implementation//Aktualni problemy psykholohii: psykholohichna teoriia i tekhnolohiia navchannia. – Kyiv, NPU imeni M. Drahomanova, 2009. V.8. Issue 6. P.146–156 (in Ukrainian).
4. Manych N. Ye. Tests as a Form of Modular Control in e-Learning (on the Example of Academic Discipline „The Bases of Advertising and Public Relations”) // Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka, 2013. № 13 (272), P. III. P. 203 – 212.
5. Osadchyi V. V. University system of distant learning // Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho, 2010. № 5. P. 7 – 16 (in Ukrainian).
6. Sysoieva S. Distant learning: problem of pupils' creative development [Electronic resource]. – Access mode: http://www.nbu.gov.ua/old_jm/soc_gum/npo/2004_1/Sysoeva.pdf (in Ukrainian).
7. Taranenko H. H. Development of distant education in higher school // Informational culture in the modern world : materials of scient. seminar / edited by S O. Hutkevych, L. A. Androsiuk. – Kyiv, NTUU «KPI», 2014. Issue 5. P. 1. P.14 – 18 (in Ukrainian).

From the experience of usage of Moodle platform in distant teaching of creative and practical academic subjects

O. V. Antonova

Annotation. The article is dedicated to defining of specificity of distant teaching of creative and practical academic subjects in higher educational establishments. The particularities of course didactical elements usage on Moodle platform and on extra-platform resources are considered on the example of the course «Journalistic speciality (Photo journalism)» which was located on the website of distant learning of Luhansk Taras Shevchenko National University. The attention is paid to the search of didactical methods and forms according to objectives and subject of an academic course, and also according to technical facilities for realization of communication.

Keywords: *distant education; creative and practical academic course; platform of distant learning.*

Из опыта использования элементов учебной платформы Moodle при преподавании творчески-практических дисциплин

О. В. Антонова

Аннотация. Статья посвящена специфике дистанционного преподавания в высшем учебном заведении дисциплин творчески-практического направления. Рассмотрены особенности применения дидактических элементов курса на платформе Moodle на примере курса «Журналистская профессия (Фотожурналистика)», который был размещен на сайте дистанционного обучения Луганского национального университета имени Тараса Шевченко. Уделено внимание поиску дидактических приемов и форм, учитывая цель и предмет дисциплины, а также технические возможности для осуществления коммуникации.

Ключевые слова: *дистанционное образование, дисциплина творчески-практического направления, платформа дистанционного обучения.*